

Kalkmalerierne i Kirkerup Kirke

en tegneserie.

Menighedsrådet ved Kirkerup Kirke
2008

www.kirkerupkirke.dk

Indholdsfortegnelse.

1. Kalkmalerier og samtid	side 1
2. Perioder og stilarter	side 2
3. Teknik	side 3
4. Motiver og værksteder	side 4
5. Billedsamtale	side 8
6. Opgaveark	side 11
7. Transparenter	side 12

Der rettes en stor tak til ”Folkekirkens Skoletjeneste i Frederikssund provsti”, hvor meget af det indledende stof er hentet fra.

Menighedsrådet ved Kirkerup håber, at dette skrift kan være med til at fremme forståelsen og interessen for vores meget vigtige kulturarv, som vi er så heldige, at være så rigt repræsenteret med i Kirkerup Kirke.

Gundsølille d. 9. november 2008

Kalkmalerier og samtiden.

Danmark skiller sig ud blandt andre europæiske lande, fordi vi både har flest kalkmalerier og har forstået at bevare dem. Malerierne dækker i større eller mindre udstrækning hele perioden 1100-1600. De kalkmalerier, der er bevaret, kender vi hovedsagelig fra kirkerne, men alt tyder på, at de også har været i herregårde, borgerhuse og bondegårde.

Danmark var i 1100-1200 tallet et høvdingesamfund, der bestod af en lille gruppe af ”fuldborgere”, som ejede det meste af jorden. De blev kaldt fuldborgere, fordi de havde fulde rettigheder i samfundet i modsætning til dem, der ikke ejede jord. Fuldborgernes jordbesiddelser bestod af en række godser, som blev bestyret af en ”bryde”, som var en forvalter af godset eller gården. Brydegårdene, som de kaldtes, blev drevet ved hjælp af landarbejdere og småhusmænd, der blev ansat ved gårdene.

I 1100-1200 tallet hørte kirkerne under et værgesystem. Det var grupper fra samfundets øverste lag, som kongefamilien og stormændene, der lod kirkerne opføre på deres egne jorde og som bestemte, hvordan kirkerne skulle udsmykkes. Det er dog ret sandsynligt, at velstående bønder i samfundet har bidraget til kirkebyggeriet og betaling af udsmykning.

I løbet af middelalderen blev det direkte ejerskab af kirkerne erstattet af et patronat, hvor herremændene stadig stod som ejere, men forvaltningen af bygningen, vedligeholdelse og udsmykning blev overdraget til to kirkeværger, som valgtes blandt sognets befolkning.

I 1300 tallet var der en nedgang i befolkningstallet, især p.g.a. de store pestepidemier. Den danske befolkning blev reduceret med mellem en tredjedel og halvdelen, og det betød et stort underskud af arbejdskraft i landbruget. Brydegårdssystemet var ikke længere rentabelt og de store hovedgårde blev udstykket til mindre fæstegårde. Ved fæstegårdene blev der ansat bønder – fæstebønder – til at stå for den daglige drift. Selvom fæstebønderne ikke selv ejede deres jorde, betød den nye ordning i landsbyfællesskabet en større selvstændighed og selvfølelse for den enkelte bonde. De fik større indflydelse og øget økonomisk magt og forskellene blandt befolkningen udjævnedes op mod reformationen.

Efter reformationen overgik kirkerne og kirkens gods til kongen.

I middelalderen har kirken og troen gennemsyret hele samfundet og hverdagslivet. man kendte slet ikke til den adskillelse, vi har i dag, mellem samfund og religion. Et liv uden troen og kirken var utænkeligt i middelalderen. det er egentlig først med industrialiseringen, at der sker en adskillelse mellem samfund og religion.

Den store frygt i middelalderen var frykten for djævelen, hekse og andre frygtelige væsener, som ustandselig prøvede at plage mennesker med sygdomme og lemlæstelse, at fordærve afgrøderne og i menneskets dødsøjeblik at føre sjælen direkte ned i et gloende helvedesgab, som det er skildret på mange kalkmalerier. Især de store pestepidemier i senmiddelalderen forstærkede folks tro på en vred og straffende Gud, som forvarslede verdens undergang og dommedag.

Kirken og præsterne forstærkede denne tro ved at forkynde i prædikener, via kalkmalerier og helgenlegender, at Gud var vred på mennesket, fordi det var en synder. Men samtidig prædikere præsterne også, at kirken er den eneste vej for mennesker at gå, hvis de vil undgå at havne i skærsilden og evig straf. Præsterne opfordrede folk til at leve i askese og gå regelmæssig til syndsforladelse. Derudover velsignede præsterne markerne og afgrøderne, bestænkede kvæget med vievand og lavede processions med kors og helgenbilleder for at undgå, at djævelen skulle gøre husdyrene syge og ødelægge afgrøderne.

Perioder og stilarter.

Romansk stil.

Perioden 1050-1250/1300 kaldes den romanske stil og betegnedes både stilen i kirkebygningerne og i kalkmalerierne. Kirkebygningerne er først og fremmest karakteriseret ved, at der har været en enkelt række bænke langs væggene. Det var en elitær kirke med plads udelukkende til de af sognets beboere, der var jordbesiddere – fuldborgerne. Et andet karakteristisk træk er de flade trælofter, som medførte, at kalkmalerierne kun blev malet på væggene.

De romanske kalkmalerier er meget stive i deres udtryk og der er næsten ingen bevægelse i figurerne. Majestas domini, som er et billede af Gud i al sin magt, pragt og herlighed omgivet af de fire evangelister, er det dominerende motiv i det romanske kalkmaleri i Østdanmark. Portrætter af Jesus fremstiller ham oprejst og uden tornekrone, men i stedet med kongekrone. Vægfladen er fuldt udmalet i det romanske kalkmaleri.

Det romanske kalkmaleri findes bl.a. i Skibby og Jørlunde kirker, som der kan ses eksempler på her til højre.

Den romanske stil er også kendetegnet ved ikke at have specielle nationale og lokale motiver og særpræg, men er en udpræget ensartet stil overalt i Europa. Stilen har sine rødder i de byzantinske og romerske mosaikker, der gengiver kejserhoffets pragt og ceremonier.

Gotisk stil.

Perioden 1275-1536 kaldes den gotiske stil, som oprindeligt er en nedsættende betegnelse for arkitektur og malerkunst fra høj- og senmiddelalderen. Navnet betyder goternes stil og goter er en anden betegnelse for barbarer.

I gotikkens bliver kirkerne udvidet med flere stolerækker således, at der var plads til en langt større del af sognets befolkning. Ligeledes blev selve kirkerne udvidet med tårne og kapeller og som det mest karakteristiske blev kirkerne forsynet med hvælvinger, hvor der blev plads til de mange nye kalkmalerier.

Der er stor forskel på de romanske og gotiske kalkmalerier. I Gotikken ophører den fulde opmaling af væggene og den hvide kalkpuds træder frem som baggrund for malede scener og figurer.

Figurerne er kendetegnet ved større bevægelse, en spinkel mere livfuld krop, et stort og ofte bøjet hoved på en tynd hals, store øjne og store hænder. Motivvalget er meget mere omfangsrigt end i de romanske kalkmalerier, især i sengotikken, hvor bønderne fik mere magt. Det er fra denne periode, man finder de mange billeder af Adam, der pløjer og Eva som bondekone. De bibelske motiver og hverdagslivet skulle afspejle hinanden.

I den gotiske stil fremstilles Jesus oftest som lidende på korset.

Kort sagt, kan man sige, at det romanske kalkmaleri med den udprægede brug af majestas domini og et kirkerum med få bænke afspejler et samfund, hvor høvdingen/herremanden havde brug for at vise sin magt overfor sognets indbyggere.

Den gotiske stil viser derimod, med sin motivrigdom og de bibelske personer med bondedragt, et samfund hvor bonden har en større magt og større selvfølelse omkring sit værd.

Teknik

Tidsforbruget på at male et kalkmaleri har ikke været specielt omfattende. Forsøg har vist, at en uøvet person kan male et areal på 3 x 4 meter på 8-9 timer. For en professionel kalkmaler har tidsforbruget måske kun drejet sig om 5-6 timer. Hvis man regner med, at kalkmalerne kun har malet i de tre lyse sommermåneder, har de kunnet male en 2-3 kirker om året.

Der er kun brugt få dyre farver i kalkmalerierne som f.eks. lapis lazuli, de mest almindelige farver er jordfarver, som fandtes på stedet. Det har altså ikke været så dyrt at udskifte kalkmalerierne, hvis man blev trætte af dem og derfor ser man ofte flere lag kalkmalerier oven på hinanden.

Der er to former for kalkmalerier, som enten er afhængig af, om kalken er våd eller tør, når billedet bliver malet.

Hvis billedet bliver lavet på våd kalk, kaldes det al fresco. På våd kalk indgår farverne i en kemisk forbindelse med kalken og bliver uforgængelig, også selvom de overkalkes. Bygmesteren afleverede kirken færdigpudset, herefter huggede maleren hvælvingen op med en pikhammer og kom fint glittet nyt puds på, som blev malet, mens den var våd. Maleren udførte først konturerne og udfyldte så felterne med farve.

De sidste detaljer nåede maleren ikke altid inden pudset var tørt, det blev derfor til al secco, som det hedder, når man maler på tørt puds. Denne metode er ikke så holdbar, da farverne ikke indgår en kemisk forbindelse, men ligger uden på underlaget. Hvis man tilsætter bindemiddel som æggehvide, ostestof eller kalk, kunne man forlænge holdbarheden, men billederne gik som regel tabt ved overkalkning

(Oplysninger fra: "Draaby kirke – tro og legender i middelalderen" af Poul Herskind).

Motiver og værksteder

Kalkmalerierne er ikke kun lavet af en person, i stedet taler man om et ”værksted”. Man forestiller sig, at en mester med svende og arbejdsmænd er blevet bestilt til at udføre et maleri i en bestemt kirke. Mesteren har været den teologiske og kunstneriske ansvarlige overfor bispen, præsten eller kirkeværgen, som havde bestilt arbejdet.

Kalkmalerierne i f.eks. Dråby kirke er af et værksted, der er kendt som Isefjordsværkstedet, fordi værkstedets arbejde er centreret i kirker omkring Isefjorden. Isefjordsværkstedet er aktivt i perioden fra 1460 til 1480.

Motiverne for Isefjordsværkstedet er fra det gamle testamente, skabelsen, syndefaldet og historien om Kain og Abel. Fra det nye testamente er det Jesu barndomshistorier og lidelseshistorie. Af helgenlegender er Laurentiuslegenden meget brugt i Isefjordsværkstedet. Klædedragter og redskaber er typisk samtidige middelalderlige.

Af andre kendte værksteder kan f.eks. nævnes Elmelundemesteren, der har malet kirker på Møn, Lolland og Falster og Jørlundemesteren, der har malet Skibby og Jørlunde kirker.

Selvom de forskellige værksteder havde hver deres specialer og ynglingsmotiver, er der nogle fælles regler, som gælder for alle kalkmalerier. I middelalderens kalkmalerier er det ikke alle steder, der er malet billeder af Gud og dette er begrundet i det andet bud, som lyder: ”Du må ikke gøre noget billede af mig.” Derfor ses Gud mange steder afbilledet som Guds øje eller hånd.

Det har også stor betydning, hvordan figuren er fremstillet. En mand afbilledet lige forfra i frontal kropstilling og med ansigtet lige frem en face er ikke en almindelig mand, men enten Gud, Jesus eller en helgen. Når en figur fremstilles en face, bliver øjnene meget fremtrædende og overvåger beskueren.

Almindelige mennesker males i trekvart profil, både når de er i ro og når de er i bevægelse. Dette er specielt interessant, når det gælder Jesus, fordi han både fremstilles en face og i trekvart profil, for at understrege, at han både er Gud og menneske.

Mennesker afbilledet i ren profil viser ondskab, det kunne være Judas eller bødler. Teatersproget har også en vis afsmitning på kalkmalerierne, onde personer hopper og springer rundt på billedet, mens gode mennesker/helgener står roligt og værdigt.

Ved at vise figurerne i forskellige positioner kunne betragteren af kalkmaleriet hurtigt vurdere om det drejede sig om en menneskelig skikkelse eller Gud, Jesus eller en helgen eller en ondskabsfuld person.

En stor del af motiverne for kalkmalerierne omhandler religiøse personer og begivenheder fra bibelen. Men motiverne rummer også mange personer og handlinger, som man ikke umiddelbart kan definere ud fra bibelen og helgenberetningerne. Det drejer sig om groteske figurer som vrængemasker, kentaurer, havfruer og scener som smørkærning og blasfemisk optræden.

Som tidligere nævnt var Majestas Domini, Gud i alt sin pragt og vælde, det dominerende motiv i den romanske periode. Dette motiv afløstes i den tidlig gotiske periode af Marias Himmelkroning, som afspejler samtidens politiske forhold, hvor kvinder var regenter for barnekonger og kulminationen på denne periode var kroningen af Margrethe d. 1. til dronning. Efter Margrethes død i 1412 ophører gradvist afbildningen af Marias Himmelkroning. For perioden 1300-1400 er de hyppigste motiver; dommedag, skabelsen, evangelisterne, helgener, bebudelsen, engle og Memento Mori motiver.

Memento Mori = ”Husk at du skal dø” skulle minde betragteren om sin egen dødelighed og er oftest fremstillet som kronede fyrster, der midt i livsglæde og pragt møder dødninge eller skildret som et livshjul, hvor de samme fyrster ender som dødninge sidst i hjulet.

Der er to slags helgenbilleder; de fortællende og symbolske. De fortællende er illustrationer til helgenlegenderne, som f.eks. Skt. Laurentius legenden, der bliver fortalt i Dråby kirke. De symbolske helgenbilleder fremstiller helgenen i sig selv og ikke i en bestemt situation og er tænkt som andagtsbilleder, som folk kunne henvende sig til i bønn.

Sankt Jørgen

Ridder og martyr

Helgendag: 23. april

Oprindeligt var Sankt Jørgen en af østkirkens store helgener, men omkring det første korstog (startede i 1095) bredte Sankt Jørgenlegenden sig til Vesteuropa. I sin oprindelige form var Sankt Jørgen den kristne ridder, der besejrede dragen, reddede prinsessen og omvendte en hel by til kristendommen. Det er også som sådan de fleste kalkmalerier gengiver Sankt Jørgen. Til hest i kamp mod dragen, som det ses på kalkmaleriet fra Bellinge kirke. Kun i enkelte kirker gengives han alene, f. eks. i Kirkerup Kirke eller som i Broager, hvor det er hans

martyrium der er malet. Det var især i den sene middelalder, at dyrkelsen af Sankt Jørgen var udbredt i Danmark. Her var det ikke så meget den tapre ridder, der blev dyrket. Det var de værgeløses beskytter.

I løbet af det 14. århundrede havde næsten samtlige spedalskhedshospitaler valgt Sankt Jørgen som skytshelgen, og disse hospitaler, der lå uden for næsten hver købstad kom til at hedde Sankt Jørgensgårde. Derudover blev Sankt Jørgen i løbet af 1400-tallet regnet som en af Nødhjælperne. At han var populær kan ses ved, at han er en af de oftest gengivne helgener i kalkmalerierne i perioden 1450-1536

San Martino, helgen

Helgendag 11. novembert

San Martino, Sankt Martinus af Tours, "Galliens apostel" blev født ca. 315 i Sabaria i Pannonien og døde nær Tours i 397. Han fejres den 11. november og har lagt navn til vor hjemlige "Mortensaften".

Han var efter sigende søn af en soldat og skønt født i det nuværende Ungarn voksede han op i Pavia i Norditalien. Han blev tidligt tiltrukket af Kristendommen, men efter faderens ønske blev han soldat. Som ung officer i Amiens gav han sin halve frakke til en fattig tigger, som han

derefter så var Kristus. Kort efter denne oplevelse, blev han døbt af Biskop Hilarius af Poitiers og omkring år 339 forlod han hæren, fordi det var imod hans kristne overbevisning at slå ihjel.

En tid boede han i Italien og Dalmatien, inden han flyttede ud til en eneboertilværelse på øen Gallinaria udfor Genova's kyst. I 360 kaldte Biskop Hilarius ham til Poitiers, hvor han grundlagde en religiøs eneboer-orden i Ligugé. Dette var det første kloster i Gallien.

I 370 eller 371 blev han udnævnt til biskop i Tours, men han tog ophold i nærheden på et ensomt beliggende sted, der snart udviklede sig til klosteret Marmoutier. Andre kristne fulgte hans eksempel og der opstod snart flere klostre rundt omkring.

San Martino var meget aktiv som missionær og blev berømt for sine prædikener og mirakler. Han rejste konstant rundt i sit bispedømme og også ud over dets grænser. Hans ven Sulpicius skrev en biografi om ham og denne var medvirkende til at hans ry spredtes vist omkring.

En af de legender, der fortælles som San Martino er denne: da han ville undgå at blive valgt til biskop i Tours, gemte han sig i en gåsesti, men gæssene skræppede så meget op, at de røbede hans gemmested. Som straf bliver de nu slagtet og spist som "mortensgæs".

San Martino døde i Tours i 397. Han anses for den der udbredte Kristendommen i Frankrig (Gallien) og for munkevæsenets ophav. Han var en af de første helgener, som ikke døde som martyr. Han er Frankrigs skytshelgen.

I Rom æres han i Kirken San Martino ai Monti på Colle Oppio

Longinus:

Evangelisterne har ikke bevaret hans navn, men efter en gammel tradition har han altså navnet Longinus. Han var kompagnichef, kaptajn, jfr. Matt. 27, v. 54; og sammenholdt med Johs. 19, v. 34 skulle det være den samme person, som gennemborede Jesu bryst med sin lanse. Det forhold behøver ikke udelukke, at Longinus var kompagnichef for vagtstyrken. Vi kunne have ventet, at han havde givet en menig befaling om at give Jesus lansestødet, men fordi Pilatus havde krævet absolut sikkerhed for, at Jesus

var død, kan det tænkes, at kaptajnen selv udførte befalingen for at være sikker på, at det blev gjort rigtigt. Sendebudet til Pilatus kunne altså vende tilbage med den besked, at Jesus var død, og Josef af Arimatea kunne få tilladelse til at tage Jesu legeme ned fra korset.

Den romerske kaptajn havde været med til mange korsfæstelser, og han vidste hvordan det plejede at gå, når døden befriede den arme. Men aldrig havde han oplevet, at en korsfæstet kunne udstøde et højt råb, som Jesus gjorde det. Longinus havde hele tiden været med på Golgatha, fra kl. ni til kl. tre. Han havde hørt Jesu syv ord fra korset, havde bevidnet, hvordan den korsfæstede - bortset fra disse nævnte ord - ikke gav nogen lyd fra sig "ligesom et får, der er stumt over for den, der klipper det". Han havde oplevet jordrystelsen og et tre timers total mørke, hvilket ikke kunne komme af nogen solformørkelse, fordi den jødiske påske blev fejret ved fuldmåne, og i denne stilling kan månen ikke dække for solen. Longinus havde haft tid til at tænke. Og når Jesus udåndede og hans dødsøjeblik artede sig så usædvanligt, så anderledes end alle andre lignende tilfælde, da var han rede til åbent at udtale de ord, der blev den første bekendelse til Kristus efter hans død: "Sandelig han var Guds søn". I Bachs Mattæuspension er denne korte trosbekendelse et af de højdepunkter, der ikke kan overbydes.

Der er ingen grund til at følge legendens fortælling om Longinus' skæbne og hvad der ellers skete med "den hellige lanse", der blev stødt gennem Jesus legeme. Men maleren her i Kirkerup kirke har bestemt kendt legenden om Longinus, der takket være Jesus blev helbredt for en øjensygdom. Derfor peger han på sit øje, og hvis den latinske skrift havde været bevaret, havde vi sikkert kunne læse Longinus' bekendelse: "Han var Guds søn" (Filius Dei).

De mest almindelige fremstillinger af engle er af Gabriel og Michael. Gabriel er den engel, der fortæller Jomfru Maria, at hun skal føde Jesus. Michael ses ofte afbilledet som den engel, der vejer sjælene på dommedag, han forsøger at trække vægtskålen ned, mens djævelen forsøger at skubbe skålen op.

I perioden 1400-1500 bliver motiverne suppleret med Kristi bardoms- og lidelseshistorie og meget bemærkelsesværdigt også en lang række "groteske" skikkelser som havfruer, djævle, kykloper, gøglere og dyrelignende væsener. Ligeledes ser man fremstillinger af smørkærning, ølbrygning og akrobatik.

I mange kirker finder man billeder, som man i dag nærmest ville kalde blasfemiske. I Smørum kirke finder man f.eks. billeder af gøglere, der "går på toilettet" lige ved siden af et billede af nadveren.

Der er ikke nogen entydig forklaring på disse billeder. Det kan have været bønderne og dem der udsmykkede kirken, som har villet gøre oprør mod en elitær religiøs forkyndelse. Det er også muligt, at det er en afbildning af den katolske kirkes "kirkespil", hvor man opførte teaterstykker, som omhandlede vigtige begivenheder i bibelen, i pausen i disse kirkespil var der underholdning af gøglere. Men som tidligere nævnt, er det også vigtigt at huske, at der i middelalderen ikke var en skarp adskillelse mellem den religiøse verden og hverdagslivet med alle dets kropslige udtryk! Mennesker i middelalderen har ikke set noget forkert i at "toiletbesøg" var til mere eller mindre offentlig beskuelse og når gæsterne ved nadverbordet havde fortæret Jesu legeme og blod, så var det bare naturligt, at det skulle ud igen.

Efter reformationen forsvandt kalkmalerierne ikke eller blev malet over, som man tidligere har troet. Modsat mange andre lande havde vi i Danmark ikke nogen "billedstorm" med ødelæggelse af helgenbilleder og overmaling af kalkmalerier. Der blev ikke malet så mange kalkmalerier efter reformationen, men det skyldes mere, at de ikke længere var så moderne.

Der er dog få ændringer at spore i kalkmalerierne efter reformationen. Akt Anna (jomfru Marias mor) blev dyrket som et symbol for de nye familiedyder, der var kendetegnende for reformationstankerne. Desuden blev der ikke længere malet billeder af Maria og helgenerne, men der blev stadig malet billeder fra bibelhistorien.

Med pietismens (pietas = fromhed) ankomst i 1600 tallet ophørte man med at male kalkmalerier. Nu blev kirkerummene kalket over, så de kunne fremstå lyse og lette.

Billedsamtale

Skabelsen:

Det fortælles sådan i bibelen:

1. Mosebog 1 og 2, 1-4

I begyndelsen skabte gud himmelen og jorden. Jorden var ganske øde og tom, og det var ganske mørkt, men Gud var der midt i mørket.

Gud sagde: Bliv lys!

Og der blev lyst overalt. Gud så, at lyset var godt, og han bestemte, at fra nu af skulle lyset og mørke skifte. Han kaldte lyset dag, og mørket kaldte han nat.

Det blev nu aften, og det blev morgen for første gang.

Så dannede Gud

himmelhvælvningen, og han lod

Figur 1 Kirkerup Kirke

vandet på jorden samle sig til have, så det faste land kom til syne.

Derpå sagde Gud: Lad alle de grønne urter spire frem!

Jorden fyldtes nu med alle de mange slags planter, og Gud så, at det var godt alt sammen.

Gud skabte solen til at lyse om dagen. Han skabte også månen og stjernerne, og han lod dem lyse om natten.

Derpå sagde Gud: Havet skal vrirle med levende væsener, og fugle skal flyve højt oppe under himmelen.

Havet fyldtes nu med fisk af alle slags, og oppe under himmelen fløj de mange fugle. Gud så, at det var godt, og han sagde til alt det levende: I skal blive mange og sprede jer over hele jorden.

Gud skabte nu alle de dyr, der skulle leve på landjorden: kvæget, krybet og de vilde dyr, og Gud så, at det var godt.

Derpå sagde Gud: jeg vil skabe mennesket, så det ligner mig. Det skal herske over havets fisk og himmelens fugle, kvæget og alle de vilde dyr og krybet, der kryber på jorden.

Gud skabte nu mennesket. En mand og en kvinde skabte han. Gud kaldte manden Adam, og Adam gav sin kvinde navnet Eva.

Gud velsignede dem og sagde: I og jeres børn skal opfylde jorden. I skal herske over havets fisk, kvæget og alle de vilde dyr. Alle planter på jorden skal I have til føde.

Gud så ud over det alt sammen, og han så, at det var godt.

Der var nu gået seks dage, og på den syvende dag hvilede Gud efter sit værk. Han bestemte, at den fra nu af skulle være hellig og bestemt til Hvile.

Skabelsen vist i 6 runde medaljoner, regnbuen, månen, fugle, fisk, solen og træer. De 4 floder fra 1. Mosebog 2, 10-14 er også skitseret - og ligeså Gud med skaberhånden.

I midten ses Adam og Eva, sikkert Evas skabelse fra 1. Mosebog 2, 18-25

Adam betyder "Menneske", Kvinde = Mandinde

Adam er i Bibelen den første mand. Gud skabte Adam, og dernæst skabte han kvinden Eva ud fra Adams ribben.

Eva er i Bibelen den første kvinde.

I den ene skabelsesberetning (1. Mosebog 1,1-2,3) skaber Gud manden og kvinden samtidig: "*Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem*" (1. Mosebog 1,27). I den anden skabelsesberetning (1. Mosebog 2,3-25) skabes kvinden først senere af Adams ribben som en medhjælper for Adam. Eva får først navn efter syndefaldet. Adam kalder hende "hawwah", der betyder livgiver "*for hun blev mor til alle mennesker*" (1 Mosebog 3,20).

Månen

Regnbuen og Gud med skaberhånden

Træer

De fire floder.

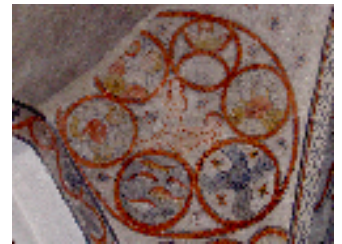
Fugle

Fisk

Evas Skabelse

De fire floder.

1. ?? måske Det røde Hav.
2. Nilen.
3. Tigris.
4. Eufrat.

1. Mosebog 2

10. Der udsprang en Flod i Eden til at vande Havene, og udenfor delte den sig i fire hovedstrømme.
11. Den ene hedder Pijon; den løber omkring Landet Havila, hvor der findes Guld
12. (og Guldet i det Land er Godt), Bdelium og Sjøhamsten.
13. Den anden flod hedder Gihon; den løber omkring Landet Kusj (sædvanlig navn på Ætiopien).
14. Den tredje Flod hedder Hiddekel (Tigris); den løber østen om Assyrien. Den fjerde Flod er Frat (Eufrat)

Mor Eva:

1 Mosebog 3, 16-21

Til Kvinden sagde han: ”Jeg vil meget mangfoldiggøre dit svangerskabs møje; med smerte skal du føde børn; men til din mand skal din attrå være, og han skal herske over dig!”

Og til Adam sagde han: ”Fordi du lyttede til din hustrus tale og spiste af træet, som jeg sagde, du ikke måtte spise af, skal jorden være forbandet for din skyld; med møje skal du skaffe dig føde af den alle dit livs dage;

Torn og tidsel skal være din føde; i dit ansigts sved skal du spise dit brød, indtil du vender

tilbage til jorden; thi af den er du taget; ja støv er du, og til støv skal du vende tilbage!”

Men Adam kaldte sin hustru Eva thi hun blev moder til alt levende.

Derpå gjorde Gud Herren skindkjortler til Adam og hans hustru og klædte dem dermed

Figur 2 Kirkerup Kirke

Billedjagt i Kirkerup kirkes kalkmalerier.

Prøv om du kan finde følgende ting blandt kalkmalerierne.

(Et lille tip - Del kirkerummet ind i rum, så du nemmere kan beskrive, hvor billederne er. Det gør det lettere at finde dem igen. f.eks. kor, første hvælving og anden hvælving.)

Hvor er der Engle i kirken?	
Hvad ligner slangen?	
Hvad har Moses i sin højre hånd?	
Hvilket redskab bruger Noah til at bygge sin båd med?	
Hvad laver de 3 djævlé?	
Er her billeder af Gud? Hvis ja, hvor?	
Hvor er her fortidsuhyrer?	
Hvor kan du finde rester af en hund?	
Hvor mange bål kan du finde?	
Hvad laver Eva, efter at hun er blevet drevet ud af paradiset?	
Hvor er der kongelige i kirken?	
Hvilken slags tøj har Adam på, når han dyrker jorden?	
Hvor er der en ten?	
Hvem har en kurv?	

